

KAZARECZKI NOÉMI

Egy világjáró katona utolsó „bevetése”

Zubovits Fedor (1846–1920) kapitány szerepe az I. világháborúban

Bevezető

Zubovits Fedor huszárkapitány még ma is igen sokak által kedvelt „figurája” a dualizmuskori Magyarország történetének. Még életében írók, költők (Mikszáth Kálmán, Gárdonyi Géza, Krúdy Gyula) örökölték meg alakját, majd a két világháború között Kellér Andor *A rettenetes Fedor* címmel folytatásos ponyvaregényt jelentetett meg híres-hírhedt cselekedeteiről.¹

Napjainkban – az I. világháború centenáriumának időszakában – személye ismét aktuálissá vált, mivel utolsó katonai bevetése a Nagy Háborúban zajlott. Életével számos kutató foglalkozik, így tudományos és ismeretterjesztő munkák egyaránt születtek.² A Váci Tragor Ignác Múzeum, mint Váchoz egykor kötődő személy emlékéért, ma is ápolja. Jó példa erre a 2015-ben megnyílt, az I. világháborút bemutató *Virágos vonattól a vöröskeresztesig* című kiállítás, ahol Zubovits Fedornak is szenteltek egy tablót. Jómagam a Kubinyi Ferenc Múzeum muzeológusaként találkoztam e kalandos élet egy szeletével az afrikai vadászatai alkalmával készült fotóin keresztül.³

Kötődése Nógrád megyéhez

Zubovits Fedor a Hont megyei Felsőtúron 1846-ban született régi lengyel nemesi család sarjaként. Tucatnyi lakhelye volt, ennek ellenére mégis Nógrád megyét tekintette szűkebb hazájának. Az 1850-es évektől Balassagyarmaton töltötte gyermekkorát, mivel édesapja, Zubovits József (1812–1861) itt vállalt hivatalt. 1848 előtt Hont megye alpenztárnoka, a vármegye táblabírája, a császári–királyi úrbéri szék ülnöke volt, majd Balassagyarmaton a törvényszéki bírói tisztséget töltötte be.⁴ Balassagyarmatra későbbi

¹ Tolnai Világlapja 1937. 19–26. sz.

² Pl. Csukovits Anita 1994. *Zubovits Fedor kapitány hihetetlenül izgalmas és mulatságos kalandjai a Börzsöny vidékén*. In: *Börzsönyvidék 2.*, Szob, 59–68. Szathmáry István 2007. *Zubovits Fedor huszár kapitány története 1846–1920* (szakdolgozat-kézirat), Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar, 2007. Rózsafi János 2011. http://nagyhaboru.blog.hu/2011/08/03/zubovics_fedor_szarazfoldi_torpedoja_a_karpatokban (Utolsó megtekintés dátuma: 2016.08.09.)

³ Kazareczki Noémi 2009. *Adalékok a Zubovits család történetéhez*. In: Dr. Szirácsik Éva–Bagyinszky Istvánné (szerk.) *Neograd 2008*. Salgótarján, 24–34.

⁴ Nagy Iván 1865. *Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. Pest, 445., *Nógrádi Lapok*, 1874. 11. 15. /46. sz. 2–3.

élete során is gyakran visszatért.⁵ Mikszáth Kálmán szerint – akihez baráti kapcsolat is fűzte – Zubovits többek között a Zichy-fogadó állandó vendégei közé tartozott.⁶ Az 1874-es párizsi távlovaglása után egy hétig ünnepelték a városban, ahol még az alispán is ünnepi beszéddel köszöntötte.⁷ A megyei lapok a későbbiekben is beszámoltak látogatásairól, például 1887-ben, amikor a húsvéti ünnepeket is Balassagyarmaton töltötte.⁸ Nógrádverőcei tartózkodása alatt (1890–1900) főként a balassagyarmati törvényszéknek és a rétsági járásbírósnak volt gyakori vendége sok peres ügye miatt.

Ferenc József Nógrád megyei látogatásakor Zubovits egyik főszereplője volt az eseménynek, mivel ő irányította a királyt fogadó 27 tagú lovas bandériumot.⁹ A nógrádi közügyek iránt is érdeklődött. Ezt bizonyítja, hogy 1898–1899-ben Nógrád Megye Törvényhatósági Bizottságának tagjai közé is beválasztották.¹⁰

Katonai pályafutása

Sokoldalú személyisége (vadász, „sportsman”, feltaláló, diplomata, párbajhős) külön tanulmány(ok) tárgya lehetne, az alábbiakban azonban csak katonai pályája főbb állomásait ismertetem.

Zubovits Fedor a váci kegyesrendi gimnáziumban és a bécsi Theresianumban végzett tanulmányai után 1862. szeptember 24-én lépett be a cs. k. 25. gyalogezredbe, 1863-ban a 9. huszárezredbe. 1865-ben már hadnagyi rangban szolgált, de 1867. szeptember 16-án rangfenntartás nélkül kilépett a közös hadseregből. Így közhonvédként folytatta pályafutását a magyar királyi honvédlovasságnál, majd 1869-ben hadnaggyá nevezték ki. 1870–71-ben tanonc a székesfehérvári és a kecskeméti központi lovasfőtisztképző iskolában. Szolgált a 15., a 24., a 20., a 4., és a 9. honvédlovasszádnál, majd 1875 szeptemberében átlépett a 6. honvédlovasezred 1. századához mint várakozási illetékkel szabadságolt lovas hadnagy. 1875. november 1-jén Ferenc József főhadnaggyá léptette elő.¹¹

⁵ Balassagyarmaton élt a 19. század utolsó harmadában unokafivére, Zubovits István (1838–1914) táblabíró, szolgabíró, aki később családjával áttelepült Szécsénybe.

⁶ Mikszáth „Édos gyerekek” nevezte. Praznovszky Mihály 1989. *Mikszáth Kálmán, a pályakezdő újságíró*. In: *Discussiones Neogradienses* 6. Konferenciakötet, Salgótarján, 26.

⁷ 14 nap alatt lovagolt Bécsből Párizsba. *Vasárnapi Ujság*, 1874. 11. 29. / 48. sz. 757–758., *Nógrádi Lapok*, 1874. 12. 14. / 50. sz. 1.

⁸ *Nógrádi Lapok és Honti Híradó*, 1887. 06. 05. / 23. sz. 4.

⁹ *Pesti Hirlap*, 1894. 09. 16. / 259. sz., 6., *Vasárnapi Ujság*, 1894., 09. 23. / 38. sz. 626.

¹⁰ Nógrád Vármegye Törvényhatósági Bizottságának jegyzőkönyve, Magyar Nemzeti Levéltár Nógrád Megyei Levéltára IV. 402. 25.

¹¹ Tisztek szolgálati lapjai, Hadtörténelmi Levéltár és Irattár (továbbiakban: HL), AKVI 30996.

1866-ban részt vett a poroszok elleni hadjáratban, a königgrätzi, a müncheni és a jicini ütközetekben.¹² A katonai nyilvántartó lapja szerint jó és bátor lovas volt, az ellenség előtt vitéz, feljebbvalói iránt illedelmes, bajtársai iránt barátságos, de „alattvalói” iránt nem tanúsított elegendő tapintatot. Magyarul, németül igen jól beszélt és írt, továbbá olasz, cseh, lengyel és francia nyelvek ismeretével is rendelkezett. Nyelvismerete nem meglepő, hiszen 1866-tól számos európai hadszíntéren szerepet vállalt: (saját elmondása szerint) 1867-ben Garibaldi csapatához csatlakozott, majd fogságba esett, és 1867. december 21-én Rómában a pápai hadbírószágon halálra ítélték, de végül felmentették.¹³ 1875-ben már Spanyolországban találjuk, ahol a karlisták ellen harcolt, amiért 1876. március 9-én megkapta a Katolikus Izabella-rend lovagkeresztjét is.¹⁴



1. kép. Zubovits Fedor párizsi lovaglása. *Vasárnapi Ujság*, 1874. 11. 29./48. sz. 1.

1877-ben a török-orosz háborúban a törökök mellett vett részt, 1878-ban egy cserkesz csapatot vezényelt az oroszok ellen Boszniában. 1880-ban a miriditák (katolikus albán törzs) mellett Montenegró ellen küzdött. Később valószínűleg ezeket a tapasztalatokat használta fel, amikor a Monarchia diplomatája lett a függetlenedő Albániában.

¹² Uo.

¹³ Jeszenszky István közjegyző iratai, jegyzőkönyv. Budapest Főváros Levéltára VII. 216. a. – 1907–051.

¹⁴ Tisztek szolgálati lapjai, HL, AKVI 30996.

A szárazföldi „torpedó”

A hadászati robbanóanyagok területén az 1800-as években jelentős változások történtek, és a ma használt alap robbanóanyagok felfedezése is erre az időszakra tehető. Kiemelkedő munkát végeztek e téren a Monarchia katonai szakemberei, így Zubovits mellett Fülöp Hess és Trauzl Izidor is.¹⁵

Zubovits Fedor 1882-ben kísérletezte ki a szárazföldi torpedót,¹⁶ amelynek használati jogát sorra meg is vásárolták a különböző államok.¹⁷ A feltaláló 1887-ben a honvédelmi miniszter és további katonai vezetők jelenlétében mutatta be a szerkezet működését a Szentendrei-szigeten, majd Vácon tanfolyamot is szervezett.¹⁸ A következő híradás 1901-ből származik, amikor Zubovits kapitány az *Otthon*¹⁹ dísztermében tartott szabad előadást a szárazföldi torpedókról, és ebből kiderült keletkezéstörténete is: a spanyolországi karlista háborúban történt, amikor egy hegyszorosba szorulva Zubovits azt ajánlotta ezredesének, hogy a birtokukban levő piroxilin-lőgyapotot fölhasználva piroxilin-aknáknak segítségével próbáljanak szerencsét. A sikeres „kísérletnek” köszönhetően meg is megmenekültek. Itt fogalmazódott meg először agyában a szárazföldi torpedók eszméje – mint mondta. Találmánya Kínában is nagy sikert aratott. Ji Csang Vu londoni kínai nagykövetet még nógrádi birtokán tanította be a torpedó használatára.²⁰ Valószínű, hogy 1904-ben ezért is kapta meg a kínai császártól a kínai I. fokozatú III. osztályú Kettős Sárkány Rendjelet.²¹

¹⁵ Lukács László 2014. *A honi katonai robbanástechika az I. világháborúban*. In: *Műszaki Katonai Közlöny* XXIV. évf. 2. sz. 50.

¹⁶ A Pallas Lexikon a következőképpen definiálja: „Robbanóanyaggal telített vas, vagy faedény, amely utakon, útszorosokon elásva oly szerkezettel bír, hogyha egy csapat reája lép, felrobban. E torpedónak további fejlesztése Zubovits Fedor honvéd huszárszázados érdeme, ki a csapatok által vihető 2 kg robbantó gelatint tartalmazó repülő torpedót, tábori erődítéseknel használt, 10 kg robbanóanyaggal ellátott torpedót és állandó erősítéseknel alkalmazott 15 kg gelatintöltetű torpedókat készített. Torpedói, minőségük szerint, a reátiposítás folytán bizonyos akadálytárgyak eltávolításánál vagy pedig villamosság által tetszés szerinti pillanatban, végre egy szabályozható óramű-szerkezet segélyével, előre meghatározott időben robbannak.” Pallas, XVI. kötet, 1897., 281. *Pesti Hírlap*, 1901. 12. 02. / 333. sz., 5.

¹⁷ Ausztria, Svájc, Svédország, Dánia, Kína, Szerbia és Törökország. Fedor von Zubovits 1902. *The Automatic Seninels and Land Torpedoes*. Trieste.

¹⁸ *Budapesti Hírlap*, 1887. 05. 22. / 140. sz. 9–10., *Nógrádi Lapok és Honti Hiradó*, 1887. 06. 05. / 23. sz. 4.

¹⁹ Írók és hírlapírók köre.

²⁰ *Pesti Hírlap*, 1901. 12. 02. / 333. sz. 5.

²¹ Ezen kívül még a perzsa III. osztályú Nap és Oroszlán Rendjelet is neki adományozták. Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes ügyek, 1904. 10. 31. / 49. sz. 259., *Budapesti Hírlap*, 1904. 07. 29. / 209. sz. 8.

Zubovits fentebb említett előadásában azt is elmesélte a hallgatóságnak, hogy legújabb találmánya az automata előőrs, mely 80-85 dkg súlyú, 25 cm magas, 10 cm széles kis doboz. Ezek az apró dobozok hajszálnyi fémsodronnyal vannak összekötve, melyet ha megérintenek, bekövetkezik a robbanás. Mivel a hágai békekonferencia deklarálta, hogy dinamittal, ekrazittal, melinittel²² nem harcolhatnak az ellenséges felek, úgy alakította át az automata előőrs egyes dobozait, hogy a sodrony érintése során a dobozokból erős fénysugár szökik fel a levegőbe, figyelmeztetve az ellenséget a veszélyre, s csak 20-25 másodperc múlva explodálnak.²³ Zubovits már 1901-ben is javasolta a torpedóosztály létrehozását a honvédelmi minisztériumnál, ezt azonban elodázták, s majd csak az I. világháborúban került rá sor, amikor a haditechnika rohamos fejlődése következtében ez a konstrukció „túlhaladottnak” bizonyult. A kapitány előadásának egyik célja az volt, hogy ne vádolhassa őt senki hazaárulással azért, ha valamely külföldi állam megveszi, és egykor a Monarchia ellen felhasználja. Ebben a tekintetben előrelátó volt, mivel Szerbia is rendelkezett torpedóezreddel. Végül azt is elmondta, hogy angol konzorcium alakult a találmánya értékesítésére, de egy magyar konzorcium is ajánlatot tett, így ez utóbbit részesíti előnyben. Végül 1903-ban létrejött a megállapodás a hadügyminisztérium és Zubovits között, mely szerint az általa bemutatott hét új szárazföldi torpedómintát elfogadták, valamint megszerezték a készítési és használati jogát az egész közös hadsereg számára.²⁴

Három évvel később kitüntetéssel jutalmazták tevékenységét. Ferenc József 1906. december 29-én a katonai műszaki téren szerzett érdemei elismerésül a III. osztályú Vaskorona Rendet adományozta a szolgálaton kívüli viszonybeli címzetes honvédszázadosnak.²⁵



2. kép. Zubovits Fedor
kitüntetéseivel (Kubinyi Ferenc
Múzeum, Ltsz.: 80.708.33.)

²² Pikrinsav.

²³ Ennek a továbbfejlesztett változatnak a „reklámozása” céljából jelentett meg egy könyvecskét Triesztben angol és francia nyelven. Zubovits i. m.

²⁴ *Budapesti Hírlap*, 1903. 05. 14. / 131. sz. 8.

²⁵ Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes ügyek, 1907. 01. 08. / 1. sz. 1.

Tevékenysége az I. világháborúban

A Nagy Háború közvetlen kitörése előtt is a nemzetközi politika sűrűjébe került. A Monarchia megbízásából haditudósítóként vett részt az olaszoknak a törökök ellen folytatott hadjáratában Észak-Afrikában, melynek célja a mai Líbia területének megszerzése volt.²⁶ Ezt követően a Balkán-háborúk után a „függetlenné” vált Albániába került, ahol 1914 februárjától több mint 14 hónapon keresztül külföldi szakértőként²⁷ tevékenykedett. Az 1912–13-as balkáni háborúk és kimenetelük előrevetítették a világháború kitörését. Zubovits könnyen eligazodott a török uralom alól felszabadult balkáni államok és a nagyhatalmak diplomáciai manőverei között. Egy angol és egy német tiszt társaságában járta be a térséget, írta a jelentéseit, amelyeket számos hírlap közölt.²⁸

Diplomáciai szolgálata után 1914 őszén, 68 évesen nyugalmazott honvédhuszár századosként jelentkezett a hadügyminisztériumnál, hogy az irányítása alá szervezzenek egy szárazföldi torpedóosztagot. A *Váci Hírlap* tudósított először az alakulatról, amikor Zubovits Fedor, a cs. k. torpedóosztag parancsnokaként százfőnyi legénységével először Vácon, majd Kisorosziiban és Diósjenő ősi erdeiben hadgyakorlatozott a torpedóival.²⁹

1915 telén már a Kárpátokban találjuk a torpedóosztagot, amely valószínűleg a 17. cs. és k. gyaloghadosztály vezetése alá tartozott.³⁰ Itt a limanovai győzelem után az osztrák-magyar csapatok támadást indítottak a 8. orosz hadsereg ellen. A frontvonal megmerevedett, a kárpáti téli csatában (január 23.–február 27.) az oroszok által körülvett przemysli erőd felmentése sikertelen volt. Az oroszok a Duklai-szoroson át ismét benyomultak Magyarországra.

1915 februárjában a *Pesti Napló* egyik újságírója tudósított a duklai frontvonalról, ahol Zubovits kapitánnyal interjút készített és a przemysli erődről is kérdezte. Mint mondta, az aknákat a leggyakrabban az éj leple alatt, kúszva, négykézláb helyezik el a két lövészárk között. Przemyslről

²⁶ HL, Honvéd Főparancsnokság, 1916. eln. 2705, *Pesti Hírlap*, 1912. 03. 12. / 61. sz. 33–34.

²⁷ Egyes híradások szerint a Nemzetközi Ellenőrző Bizottság tagja volt. *Budapesti Hírlap*, 1914. 02. 10. / 35. sz. 27.

²⁸ *Budapesti Hírlap*, 1914. 02. 10. / 35. sz. 27., *Pesti Hírlap*, 1914. 07. 14. / 164. sz. 33., *Tolnai Világlapja*, 1914. 05. 10. / 19. sz. 11.

²⁹ Furucz Zoltán 2014. *A huszárkapitány, aki Vácnál próbálta ki a szárazföldi torpedóját*. In.: *Váci Napló* 10. 31. / 44. sz. 8.

³⁰ Az egyik legmegbízhatóbb hadosztályként tartották számon, amelyet a leginkább veszélyeztetett, legnagyobb áldozatokat igénylő frontokon vetettek be. Hermann Attila–Szanyi Miklós 2012. „Csak előre édes fiam...”: *A magyar Szent Korona országaiból sorozott hadosztályok, ezredek és zászlóaljok jelvényei a Nagy Háborúban*. Méliusz Központ, 32.

azt nyilatkozta, hogy nagyon jól ismeri az erődöt, zseniális tervezőjével, Brunner altábornaggal³¹ együtt dolgozott.³²

Az I. világháborúban a torpedó bevetésével kapcsolatos információkat a visszaemlékezésekből tudhatjuk meg. Az első és legfontosabb e tekintetben a Kárpátokban harcoló Lisznai Damó Elemér visszaemlékezése, melyet Rózsafi János hadszíntérkutató tárt fel. Damó Elemér, a székesfehérvári 17. honvéd gyalogezred-utász századosa 1915. március 14-én azt a feladatot kapta, hogy a Variházától délnyugatra húzódó Korumkó hegy gerincén olyan műszaki akadályokat építtessen, amelyek csökkentik a meglepetés-szerű rajtaütéseket. Ekkor vetették be a Zubovits-féle torpedót. Damó Elemér visszaemlékezésében ismertette a szerkezetet is: „.....1915. március 16-



3. kép. Zubovits Fedor portréja. Kőszeghy Elemér ceruzarajza, készült a kárpáti harcok alatt. Vasárnapi Ujság, 1915. 04. 18./16. sz. 254.

án délután három órára vártuk Zubovits Fedor százados érkezését. Kiváncsi voltam rá, mert már sokat hallottam emlegetni, de még nem láttam soha. 4 óra felé érkezett ki Zubovits Fedor egy nagyobb csoporttal. A zászlóaljparancsnokok, századparancsnokok odagyülekeztek köréje. Az egyik küldönc kész aknákat vett elő. Ezek dinamittal töltött dobozok voltak. A dobozba beépítve egy rugós, ütésre gyújtó szerkezet, melyben egy gyújtó szeg egy töltény gyutacsára vágott. Ez meggyújtotta a 2gr-os robbanó gyutacsot, az pedig a robbanószeret.

A készülék az által jött működésbe, hogy egy botló huzal a rugóval megfeszített gyújtószezből kihúzta a biztosító sasszeget, miáltal a rugó előre csapja a gyújtószeget. Olyan, mint a puska elsütésekor lejátszódó művelet, csak itt a závarzat szerkezetű rész az aknára van szerelve. Mutatott még egy készüléket, mely

³¹ Moritz von Brunner altábornagy (1839–1904) 1894-ben került a przemysli hadmérnöki stáb élére. Az északkeleti, XIII. számú erőd az ő eredeti tervei alapján épült, http://lemil.blog.hu/2015/06/11/akikert_az_oroszlant_uvolt_przemysl_i (Utolsó megtekintés dátuma: 2016. 08. 09.)

³² Arról jelenleg nincs információ, hogy mikor és milyen minőségben dolgozott az altábornaggal. *Pesti Napló*, 1915. 02. 26. / 57. sz. 5–6.

olyan volt, mint egy vágott fél kg-os ekrazit szelence, mely belül üres. Ez ugyanolyan elcsattanó készüléket tartalmazott, mint a kész akna és bármely ekrazit szelencére ráhúzható, s egy csavar segítségével ráerősíthető volt. Egyébként azonos céllal, azonos módon működött, mint a kész akna, ez volt a szárazföldi torpedó! Nem tudom miért hívták torpedónak, talán azért, hogy nehezebb legyen kitalálni, hogy mi.”

Damó Elemér vállalta a 25 kész 5 kg-os aknának és 30 db gyújtófejnek a telepítését. A kapitány ezután továbbment a szomszédos debreceni 3. honvéd gyalogezredhez.

A második visszaemlékezés, amely említést tesz a torpedóról, Csabai István reáliskolai tanár könyvében található, aki a cs. és kir. 39. gyalogezred tartalékos századosa volt. A kárpáti harcokban irányított egy munkáosztagot, katonáival a gyalogsághoz és a tüzéséghez egyaránt be voltak osztva, és Zdinián bombavető állásokat készítettek. Csabai szerint „Zubovits Eperjesen székelt, itt gyártotta torpedóit és vagonszámra küldte ki a frontra, ahol az ezredek körletében beépített állásokból küldözgették őket a muszkák felé! ...Amint hirlett, ekkor még nehézkes volt ezeknek az aknáknak a kezelése, egy esztendő múlva már ez is tökéletesedett, s nagyon elterjedt, majdnem kiszorította az ágyút!...”³³

A harmadik visszaemlékezés egy nyíregyházi vasutastól, Nyíri Elemtől származik, aki szintén a kárpáti harcokban állt helyt. 1915 tavaszán ugyanis 165 emberével órákon keresztül védelmezett egy magaslatot, amelyet 3600 főnyi orosz gárdacsapat támadott. Nyíri a lövészárokban volt, előtte pedig Zubovits torpedói. Nyíri szerint az aknák egy része önmagától robbant, ha valaki rálépett, a többi pedig villamosvezetékekkel volt összekötve s egy gombnyomásra egész sor, egész mező repült a levegőbe.

A Kárpátokban zajló csatákban a kapitány megsebesült, erről tudósított a *Pesti Hírlap* 1915. április 12-i száma. Urai Dezső, a cikk írója előtte három napot töltött vele Eperjesen, s mint írta, itt ismerte meg a kitűnő férfit mint bátor katonát, mint a technikai tudományokban jártas embert és mint nyelvtalantumot. Az egész város ismerte. Amikor délben végigment az utcán panyókára vetett mentében, amelyen a torpedóosztály lángoló bombajelvényét viselte mellén az érdemkeresztekkel, még az ezredek is előre üdvözltek. A feszes testtartású, marcona bajuszú, hangos beszédű katonában senki sem sejtette az idős embert. Sokat mesélt életéről, kalandjairól, de gyakran emlegette, hogy meg akar halni, s az aknászait sajnálta, akiket elvesztett. Később újabb és újabb rendelkezéseket diktált segédtisztjeinek arra az esetre, ha elesik, majd harmadnap kiment Szemelnýre, a rajvonalba, onnan érkezett a hír, hogy megsebesült.

³³ Csabai István 1935. *Fakereszték mentén, népek országútján*. Élmények, tanulmányok az 1914–18. évi világháborúról. Budapest, 51.



4. kép. Zubovits Fedor két adjutánsával a duklai harcok idején. Tolnai Világlapja, 1915. 03.

Sebesülése után a kapitány még botra támaszkodva ugyan, de már 1915 júniusában jelentkezett Hazai Samu honvédelmi miniszternél, hogy küldjék őt újra a harctérre. Ezt követően tette közzé a Magyar Királyi Honvédség Rendeleti Közlönye, hogy „az ellenség előtt teljesített kitűnő szolgálataiért a legfelsőbb dicsérő elismerésben részesült.”³⁴ A kitüntetési javaslatában az országos torpedórészleg formálásában, kialakításában, a kiképzésében szerzett érdemeit ismerték el.³⁵

1915 áprilisában már az olasz Isonzóhoz küldték a frontra, ahol Svetozar Boroević hadseregparancsok nem tulajdonított nagy jelentőséget Zubovits torpedóosztágának, ezért nem a fő vonalra, hanem egy mellékvonalra helyezték. Innen 1915 őszén a Puster-völgybe, Brumecre került, ahol 1916 januárjáig működött Ludwig Goiginger altábornagy 17. gya-

loghadosztálya alatt.³⁶ Az osztrák-magyar csapatoknak ezen a frontvonalon Cortinát, a Kreutzberg-hágót kellett megtartani, amely néhány ezer méterre van Pusterthaltól, ahol az egyetlen vasútvonal futott keresztül, amelynek segítségével lehetett a csapatokat mozgósítani. Olasz kézre jutása Tirol elvá-gását jelentette volna.

Zubovits Fedor itt hajtotta végre utolsó vakmerő cselekedetét, melyről a Pesti Hirlap tudósított: „1915. szeptember 20-án a kapitány parancsot kapott, hogy a torpedó-osztállyal haladók nélkül vegyen részt a Monte Pianon folyó ütközetben. Állásukat aznap óriási erővel támadták az olaszok. A kapitány, ki a völgyben levő Poperonál már hatvan órája küzdött, azonnal hozzáfogott a parancs teljesítéséhez. A Monté Piano közel háromezer méter magas, ennek tetejébe kellett följutnia. A bal lábán kapott gránátseb miatt képtelen volt gyalog felmászni, nekiindult tehát lóháton. Így vezette fel osztályát a helyenként csak hetven centiméternyi széles szerpentin-ösvényen.

³⁴ Ez a Ferenc József által alapított katonai érdemérem – Signum Laudis (a dicséret jele) ezüst fokozata volt. Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes ügyek, 1915. 07. 31. / 75. sz. 1050.

³⁵ HL, Kit. Jav. Tiszti 2661.

³⁶ HL, Honvéd Főparancsnokság, 1916. eln. 2705.

Zubovits maga a dinamit-szakasszal haladt. Ötszáz kilogrammnyi dinamitot vitt magával és csapatával a legförtelmesebb gránáttűzben. Ha csak egy félrelépést tesz a ló, Zubovits kapitány ezer méter mélységbe zuhan, s ha az irtóztató záporból csak egy szilánk is belecsap a torpedók egyikébe, menten végük van mindegyiküknek. A vakmerő csapatnak azonban bámulatos szerencséje volt. Zubovits kapitány lóháton ment fel a Monte Pianora, ahova még ember fel nem lovagolt. Erről a lovaglásról maga a hegyet védő ezred adta ki a fényes bizonyítványt. Tizenegy ember esett el az úton, de gránát-szilánk nem talált egy torpedót sem ...”³⁷

Ezt az „élményt” a kapitány még egy versben is megörökítette, melyet a *Tolnai Világlapja* tett közzé 1915. december 9-i számában, címe: *A Monte Piano!*

Sikerei ellenére 1916 januárjában osztágát feloszlatták és békeállomásra rendelték. Hősies tettét azonban méltó elismerésben részesítette a király, ugyanis 1916 márciusában Ferenc Józseftől vitéz magatartása elismeréséül megkapta a hadidíszítményt a III. osztályú Vaskorona-rendhez.³⁸ A kitüntetési javaslatban ez olvasható: „az általa készített robbanó lemezek aktiválásához szükséges volt felkeresni az elülső frontvonalakat és lelkesedésében személyesen vitte az aknákat a Mt. Pianon, a Col di Lano-on és a Val. Popenán. Zubovits minden pillanatban, minden nap személyes vitézségéről tett tanúbizonyságot. Nagyon jó szolgálatot tett a hadosztálynak. Ezt a kötelességtudó, hűséges offenzívát magas kora ellenére példamutatónak tartom, kiüntetéssel érdemel.”³⁹

Hazatérte után „tollat ragadott” és *Olasz bátorság* címmel cikket írt az olaszok harcmodoráról, valamint Luigi Cadorna tábornok könyörtelen módszereiről.⁴⁰

1916 májusában őrnagyi címmel tüntették ki,⁴¹ viszont magas korára való hivatkozással nyugdíjazására került sor. Zubovits Fedor életének ebben az utolsó „bevetésében” mindenét feláldozta. Szinte egész vagyonát a háború „támogatására” fordította.⁴² Hiába tiltakozott nyugdíjazása ellen, végleg nyugállományba kellett vonulnia. Világjáró természete ellenére a hazája iránti szeretet meghatározó volt életében.

Hosszú betegség⁴³ után hunyt el a 17. számú katonai kórházban 1920. október 16-án, majd a Kerepesi Temetőben helyezték végső nyugalomra.

³⁷ *Pesti Hírlap*, 1916. 03. 16. / 76. sz. 12.

³⁸ Rendeleti Közlöny a Magyar Honvédség számára – Személyes Ügyek, 1916. 03. 18. / 31. sz. 581., *Nógrádi Hírlap*, 1916. 07. 09. 2.

³⁹ HL, Kit. Jav. Tiszti 19238. (fordítás: Lőrincz Melinda)

⁴⁰ *Pesti Hírlap*, 1916. 05. 25. / 145. sz. 9.

⁴¹ Rendeleti Közlöny a Magyar Honvédség számára – Személyes ügyek, 1916. 05. 08. / 56. sz. 1239.

⁴² Óriási vagyonát nagy összegű hadikölcsönjegyzésen kívül vasúti részvényekbe fektette. HL, Honvéd Főparancsnokság, 1916. eln. 2705., *Pesti Hírlap*, 1917. 01. 09. / 9. sz. 12.

⁴³ A halotti anyakönyvi bejegyzés szerint a halál oka: „bélrák” volt.